

Upravni sud RH

ZAŠTITA USTAVOM ZAJAMČENOG PRAVA I SLOBODE ČOVJEKA I GRAĐANINA – javno iznošenje kritičkog mišljenja o radu i poslovanju Fakulteta

Čl. 66. Zakona o upravnim sporovima, NN 53/91, 9/92, 77/92

Upravni sud nadležan je odlučivati o zahtjevu za zaštitu ustavom zajamčenog prava i slobode čovjeka i građanina protiv disciplinske odluke Fakultetskog vijeća Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, jer protiv tog pojedinačnog akta nije osigurana druga sudska zaštita.

Čl. 14., 35. i 38. Ustava Republike Hrvatske, NN 41/01 (pročišćeni tekst)

Uskraćivanjem prava na uvid u dokumente disciplinskog postupka stranci se krši ustavno pravo na jednakost svih pred zakonom.

Vještačenjem ubrojivosti osobe, zbog javnog iznošenja kritičkog mišljenja, krši se ustavno pravo kojim se svakome jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.

Vodenjem disciplinskog postupka zbog javnog istupanja sveučilišnog profesora krši se sloboda mišljenja i izražavanja misli.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi čl. 66. Zakona o upravnim sporovima (ZUS; NN 53/91, 9/92 i 77/92), o zahtjevu za zaštitu Ustavom zajamčenog prava i slobode čovjeka i građanina ako je takva sloboda i pravo povrijeđeno konačnim pojedinačnim aktom, a nije osigurana druga sudska zaštita, odlučuje sud nadležan za upravne sporove, odgovarajućom primjenom toga zakona.

Za korištenje sudske zaštite prema odredbi ovoga članka Zakona moraju kumulativno biti ispunjeni sljedeći uvjeti:

- da se radi o pravima i slobodama čovjeka i građanina koji su izričito zajamčeni Ustavom Republike Hrvatske,
- da su ta ustavna prava i slobode čovjeka i građanina povrijeđeni konačnim pojedinačnim aktom, tj. da se protiv tog pojedinačnog akta ne može upotrijebiti redovni pravni lijek, odnosno ako je pravni lijek bio dopušten, da je već iskorišten prema postupku u kojem je donesen taj pojedinačni akt, te
- da u pravnom sustavu nije osigurana druga sudska zaštita, tj. da je takav akt potpuno izvan sudske kontrole.

Ovim se putem ne može ostvarivati zaštita protiv upravnih akata protiv kojih se može voditi upravni spor, kao ni protiv akata poslovanja za koje su nadležni sudovi opće nadležnosti ili trgovački sudovi, protiv sudskih odluka i dr. Zahtjev, dakle, može podnijeti svatko tko smatra da mu je određenim konačnim pojedinačnim aktom, protiv kojeg ne postoji druga sudska zaštita, povrijeđeno neko ustavno pravo.

Imajući u vidu izloženo, a vezano za prigovor Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu o nedopuštenosti zahtjeva, Sud je ocijenio da se u konkretnom slučaju radi upravo o aktu protiv kojeg je zaštita zajamčena na temelju čl. 66. ZUS-a. Naime, osporena odluka Medicinskog fakulteta, koja je nakon odbijanja prigovora izjavljenog protiv odluke Povjerenstva za stegovni postupak postala konačna, pojedinačni je akt protiv kojega nije osigurana druga sudska zaštita, a tom se odlukom rješava o pravima i slobodama zajamčenim Ustavom Republike Hrvatske (glava III. Ustava).

Iako je u konkretnom slučaju riječ o postupku vođenom pozivom na Pravilnik o stegovnoj odgovornosti nastavnika, suradnika i studenata Medicinskog fakulteta u Zagrebu, zbog povrede radnih obveza, osporena se odluka ne može pobijati u postupku pred redovnim sudom, na temelju odredbi Zakona o radu (NN 137/04 – pročišćeni tekst) budući da taj zakon ne sadržava odredbe o stegovnom postupku i stegovnoj odgovornosti. U prilog navedenom govori i činjenica da osporena odluka ne sadržava pouku o pravnom lijeku, a svaki građanin mora imati na raspolaganju pravna sredstva u slučaju kršenja njegovih prava.

Uvidom u spis predmeta dostavljen Sudu uz odgovor na zahtjev kao i u dokumentaciju koju je podnositelj dostavio uz zahtjev, a koja se ne nalazi u spisu predmeta, posebno u zapisnike s rasprava održanih 10. travnja 2008., 29. travnja 2008., 5. svibnja 2008., u očitovanju o prijavi od 14. siječnja 2008., zahtjevu za uvid u dokumente postupka od 17. ožujka 2008., dopis prof. dr. sc. V. J. od 22. ožujka 2008., proizlazi da su podnositelju povrijeđena prava zajamčena Ustavom Republike Hrvatske.

Kao što se iz tih dokumenata vidi, predlagatelj se očitovao o prijedlogu za pokretanje stegovnog postupka te je osporavao da bi svojim ponašanjem i javnim istupima u emisiji 1. programa Hrvatskog radija *Drag mi je Platon* 14. studenoga 2007., u članku objavljenom u *Glasi Koncila* br. 43 (1740) od 28. listopada 2007. i svim drugim javnim istupanjima i kontaktima s kolegama na drugim sveučilištima, počinio teške povrede radnih obveza pobliže opisane u Pravilniku o stegovnoj odgovornosti nastavnika, suradnika i studenata, navodeći da je njegovo pravo i obveza kao akademskog građanina i sveučilišnog nastavnika javno i kritički istupati.

Podnositelj se pritom pozivao kako na Ustavne odredbe o slobodi govora i na odredbe Deklaracije u ljudskim pravima, tako i na Etički kodeks Sveučilišta u Zagrebu koji u čl. 8. izričito navodi da nastavnici imaju pravo i obvezu kritičkog govora.

Prema podacima u spisu proizlazi da je podnositelju uskraćeno pravo na uvid u sve dokumente postupka koji se protiv njega vodi, kako to proizlazi iz odgovora zamjenika predsjednika Povjerenstva za stegovni postupak od 18. ožujka 2008. i odgovora dekanice prof. dr. sc. N. Č. od 21. srpnja 2008., te da su mu preslici zapisnika Dekanskog kolegija održanog 27. studenoga 2007. i CD s audiozapisom snimke radijske emisije HR 1. *Drag mi je Platon* od 14. studenoga 2007. uručene tek na raspravi održanoj 12. svibnja 2008. na kojoj je i izrečena stegovna mjera, javna opomena.

Takvim postupanjem podnositelj zahtjeva onemogućen je u svojem pravu na obranu, na pravilno i potpuno utvrđivanje svih činjenica koje izravno utječu na ostvarivanje njegovih prava te je time u postupku koji je prethodio osporavanjem aktima podnositelj bio u neravnopravnom položaju, čime mu je povrijeđeno ustavno pravo jednakosti iz čl. 14. Ustava Republike Hrvatske.

Nadalje, iako se to iz spisa koji je dostavio Medicinski fakultet ne vidi, podnositelj je uz zahtjev dostavio podnesak upućen Povjerenstvu za stegovni postupak 29. travnja 2008. u kojem ističe da je uvidom u dokumentaciju koja prileži spisu utvrdio da je odlukom Povjerenstva, a pozivanjem na čl. 8. Pravilnika o stegovnoj odgovornosti, od vještaka psihijatrijske struke zatraženo da na temelju dokumentacije i spisa sačine psihijatrijsko vješтво nad prijavljenim, iz kojega bi proizlazilo je li on ubrojiv, a koje su vješťvo doktori psihijatri odbili sačiniti. Zbog navedenog podnositelj je ustrajao kod zahtjeva da dobije preslike cjelokupne dokumentacije koja prileži spisu. O navedenom zatraženom vješťvu Sud također ne nalazi dokumenata u spisu, ali iz očitovanja prof. dr. sc. V. J., psihijatra Psihijatrijske bolnice Vrapče od 22. ožujka 2008. upućenog Medicinskom fakultetu u Zagrebu i prof. dr. sc. Matku Marušiću, proizlazi utemeljenost navoda podnositelja.

S tim u vezi Sud ocjenjuje da je takvim postupkom Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu povrijeđeno ustavno pravo iz čl. 35. Ustava Republike Hrvatske kojim se svakome jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.

To ima posebnu težinu kada se ima u vidu da je riječ o sveučilišnom nastavniku koji je poznat širokoj javnosti, kako na Fakultetu među studentima tako i u akademskoj zajednici u zemlji i inozemstvu, pa dovodenje u sumnju njegove ubrojivosti ima kao posljedicu ne samo povredu Ustavom zajamčenog prava iz čl. 35. već je vrlo opasan presedan prema kojemu bi svatko tko iznosi kritičke stavove na račun određenih interesnih skupina, zajednica ili pojedinca mogao biti podvrgnut provjeri ubrojivosti.

Takva postupanja etički su i zakonski nedopustiva u takvim vrstama postupaka te imaju i šire konotacije na razinu dostignutih prava i demokracije u društvu. Kritičko razmišljanje i javno iznošenje kritičkog mišljenja, ma kako ono osebujno bilo, ne opravdava takve metode postupanja niti za njih postoji opravdanje, a kamoli zakonska osnova. Stigmatiziranje osobe podnositelja kao psihički bolesne osobe ostavlja izvan svake sumnje činjenicu o nepostupanju u dobroj vjeri.

Nadalje, podnositelju je izrečena stegovna mjera javne opomene za javni nastup u emisiji Hrvatskog radija *Drag mi je Platon*, za iznošenje mišljenja u *Glasi Koncila* i drugim sredstvima javnog priopćivanja te zbog slanja inkriminiranih članaka i izjava elektroničkom poštom na mnogobrojne adrese u zemlji i inozemstvu (mahom na adrese znanstvenika), čime je prema osporenim odlukama iznosio netočne informacije o radu i poslovanju Fakulteta, narušio ugled Fakulteta neprimjerenim ponašanjem, klevetom, svojim nepropisnim i nekorektnim odnosom prema drugim nastavnicima prouzročio njihovo uznemirenje, izazvao netrpeljivost te nanio Fakultetu štetu.

Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03 – 46/07) uređuju se pored ostalog osnovna načela o znanosti i visokom obrazovanju, akademska zajednica i njezine slobode. Znanstvena djelatnost i visoko obrazovanje djelatnost su od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku i sastavni su dio međunarodnog, posebno europskog znanstvenog i obrazovnog prostora, a temelje se, prema čl. 2., pored ostalog i na slobodi i autonomiji stvaralaštva, etičnosti znanstvenika, javnosti rada, poštovanju i afirmaciji ljudskih prava i dr.

Akadske slobode pripadaju svim članovima akademske zajednice, a obuhvaćaju slobodu znanstvenog i umjetničkog istraživanja i stvaralaštva, proučavanja, međusobne suradnje i udruživanja, sukladno Ustavu Republike Hrvatske, međunarodnim ugovorima i tom zakonu (čl. 4/3.). Akademska sloboda je sloboda znanstvenika, sveučilišnih nastavnika i stude-

nata da istražuju, podučavaju, uče i šire znanja o čovjeku, društvu i svijetu, slobodni od političkih, vjerskih i administrativnih pritisaka i ograničenja.

Čl. 3. Limske deklaracije o akademskim slobodama i autonomiji institucija visokog obrazovanja iz 1998., prihvaćene na općoj skupštini Svjetske sveučilišne službe (World University Service – WUS) propisuje: *Svi članovi akademske zajednice imaju pravo obavljati svoje funkcije bez diskriminacije bilo koje vrste i bez straha od represije od države ili bilo kojeg drugog izvora.* Čl. 8. Limske deklaracije kaže: *Svi članovi akademske zajednice uživat će slobodu da održavaju kontakte sa svojim kolegama u bilo kojem dijelu svijeta ...*

Sloboda mišljenja i izražavanja zajamčena je i u Ustavu Republike Hrvatske u čl. 38., kao »Sloboda govora i javnog nastupa«.

Pravo na slobodu izražavanja zajamčeno je čl. 10. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda te odredbom čl. 19. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, a može biti podvrgnuto ograničenjima samo u iznimnim slučajevima (interes državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti, javnog reda i mira, radi sprečavanja nereda ili zločina i dr.) (Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, U-III-727/1997. od 10. siječnja 2000.).

Sloboda mišljenja i izražavanja misli, sloboda govora i javnog istupanja jedno je od temeljnih načela zajamčenih Ustavom Republike Hrvatske (čl. 38.) i temelj je slobode ne samo pojedinca nego i cijelog društva, jer je slobodno samo ono društvo u kojem je slobodan pojedinac.

Kako je predmetni postupak vođen zbog javnih istupanja podnositelja zahtjeva na koje ne samo da ima pravo kao slobodan pojedinac već ima i obvezu kao pripadnik akademske zajednice, Sud nalazi da su osporenim odlukama povrijeđena naprijed navedena prava predlagatelja, koja su zajamčena Ustavom Republike Hrvatske i mjerodavnim odredbama međunarodnog prava.

Budući da su na opisani način, osporenim odlukama, povrijeđena Ustavom zajamčena prava i slobode čovjeka i građanina na štetu prof. dr. sc. Matka Marušića, na temelju čl. 66. ZUS-a uz odgovarajuću primjenu odredbe čl. 42/3. istoga zakona, odlučeno je kao u izreci.

Zpa-21/2008-4

*Privedio Damir Juras**

* Mr. sc. Damir Juras, voditelj Odsjeka prvostupanjskog disciplinskog sudovanja Ministarstva unutarnjih poslova u Splitu (head of the Subdepartment for First Instance Disciplinary Procedures, Ministry of Internal Affairs, Splitsko-Dalmatinska Police Department)